

Doğumdan ölüme kadar, ömrümüzün büyük bir kısmı evde geçmektedir. Ev hem bizi birtakım olumsuz durumlardan koruyan bir barınak, hem de önlem alınmadığı takdirde bir takım tehlikelerin kaynağıdır. Konutlar, çevre sağlığı açısından son derece önemli bir durum arz etmektedir. “Son yıllarda çevre bilimi olarak adını duyuran ekoloji Yunanca iki kelimeden üretilmiştir. (Okios: ev, yaşanılan yer; Logos: bilim)” (Komisyon, 1992).

İster ev isterse apartman olarak adlandırılınsın konut, geniş mekân içinde yaşanılan alanlardan biridir. “İnsan yaşadığı dünyayı mekân kavramı ile düşünüp anlamlardan bir varlıktır. Evrende her varlık aynı zamanda mekânsal bir varoluş gösterirken... Pontey’e göre varoluşta mekânsaldır. (Hesapcioğlu ve Meriç, 1994) Günlük yaşantımızın büyük bir bölümünü geçirdiğimiz konutlar aile sağlığı açısından önemli bir özelliğe sahiptir. “Konutun yerleşim yeri ve yapımı teknolojisi dahil, içerisinde hijyenik olanakların olmaması, iç ortamın kirlilik derecesi yıpranmış binalardaki fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik kirleticiler, kullanılan malzemeye bağlı olarak vb. Radyoaktif bir kirlenme konut sağlığını olumsuz etkileyen önemli etmenlerdir. Konut içerisinde kullanılan araçların neden olduğu elektromanyetik etkilerde tartışılmaktadır.” (Güler, 1995)

İnsan yaşamında önemli bir yere sahip olan konutun: güneş alması, nemli olmaması, aşırı soğuk ya da sıcak olmaması, uygun büyüklükte olması gibi fiziksel özellikleri yanında, psikolojik olarakta içinde yaşayanlara güven vermesi gerekir.

Dünyada, nüfus artışına paralel olarak konut üretimi yapılamamaktadır. Endüstrinin gelişmesiyle birlikte, kırdan kente göç giderek artmaktadır. Bugün bazı megakentlerin nüfusu kimi ülkelerden daha fazladır. Üretim ve tüketim etkinliklerinin büyük bir kısmı bu kentlerde oluşmaktadır.

Bu kentlerde toplanan insanların, konut gereksinimlerinin tam olarak karşılandığını söylemek mümkün değildir. Bu kentlerde, her düzeyde gelir sahibi olan insanların yaşaması, sorunlarında, farklı olmasına neden olmaktadır.

“Hangi görünümüne bürünürse bürünsün, düşük gelirli-lerin iskânı, genellikle üç karakteristiği paylaşır. Birincisi; alt yapı hizmetleri yetersizdir ya da hiç yoktur, buna şehir suyu, kanalizasyon ve çöplerin hijyenik olarak toplanması da dahildir. İkincisi; insanlar kalabalık halde burun buruna yaşarlar, bundan bulaşıcı hastalıklar doğar, özellikle de kötü beslenme sebebiyle direnişleri düşünce daha çok yayılır. Üçüncüsü; yoksul insanlar genellikle yaşamaya uygun olmayan yerlerde ev yaparlar.” (Çorakçı, 1991)

Dünya’da özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, konut önemli bir sorundur. Bu sorunun çözümü için, “Habitat”

adı altında konferanslar toplanmaktadır. En son 1996 yılında İstanbul’da yapılan (Habitat II) Konferansında; gelecekte ailelerin insanca yaşayabileceği sağlıklı ve güzel çevrelerin oluşturulabilmesinde Türkiye için 5 ana ilke esas alınmalıdır:

- a- Çarpık kentleşme ve çevre oluşumu engellenmeli,
- b- Şehirleşme ve konut israfı önlenmeli,
- c- Toplumumuz için evin anlamı ve temel özellikleri belirlenmelidir.
- d- Yüksek kültüre dayalı mimari ve çevre için standartlar düzeyi geliştirilmeli,
- e- Yeni yerleşim alanları gerçekleştirilmeli ve yeni çevrelerin oluşumu desteklenmelidir.

Konutların, kullanım alanlarının genişliği ve kullanma biçimleri önemlidir. Ülkemizde konutların %30’unun 85-100 metrekare; %20’sini, 101-120 metrekare; %12’sini 120 metrekareden büyük olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre mevcut konutların %62’si 85 metrekare üzerindedir. Bu konutların kullanım alanlarının yarıyarıya yakını misafir odası olarak ayrılmaktadır. (Cansever, 1995)

Konutlar ile sağlık arasında yakın bir bağ vardır. Ortaçağ Avrupasında çıkan salgın hastalıklarının bazılarının nedeni, yaşanan konutlar ve burada çıkan atıklardır. “Uluslararası kaynaklara göre, sağlık yönünden sakıncalı koşullar taşıyan evlerde yaşayan insan sayısı 1,5 milyon üzerindedir.” (Güler, 1995)

Kullanılan konutlarda temizlik, eskiden beri bir sorun olarak gelmektedir. Bazı kazılarda konutlar da tuvalet örnekleri görülmektedir. Fakat genelde, konut temizliği konusundaki olumlu gelişmeler çok sonralara rastlamaktadır. “1967 yılındaki bir polis raporuna göre Paris halkı bütün kirli suları, idrarları ve her çeşit pislikleri gece-gündüz pencereleden sokağa boşaltıyorlardı. Böyle hareket etmeyip te bir hela sahibi olanlar, hela diye içine herşeyi atıkları bir çukurdan faydalanıyorlardı, bu çukurda biriken pislikleri zaman zaman evin bahçesine boşaltıyorlardı.” (Kor ve diğerleri, 1992)

Geçmiş dönemlere nazaran, evsel kirlenmeye neden olan faktörlerin, sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bunların başında, deterjanlar gelmektedir. Deterjanların kimyasal birleşiminde fosfat ve nitratlar var. Bunların artması algerinin artmasına neden olur. Algerinde sularda biyolojik dengenin bozulmasına neden olur.

432 denek üzerinde yapılan araştırmaya göre, deneklerin %76.6 gibi büyük bir çoğunluğu sıvı deterjan kullanırken, doğal olan çevre ve insan sağlığına olumsuz etkisi olmayan arap sabunu kullananların oranı %1.9 gibi küçük bir oranı oluşturmaktadır.

Dikkat edilen özellik	N	%	Toplam %
Temizleme özelliğine	273	63.2	63.2
Deriyi tahriş edip etmeme	107	24.8	88.0
Çevreye zarar verip vermeme	46	10.6	98.6
Başka	6	1.4	100.0
Total	432	100.0	

Deterjan kullanırken neye dikkat edersiniz?

Aynı deneklere deterjan kullanırken nelere dikkat edersiniz diye sorulduğu zaman, tabloda görüldüğü gibi deneklerin %63.2'si gibi büyük bir çoğunluğu temizleme özelliğine, çevreye zarar verip vermediğine dikkat edenlerin oranını %10.6 gibi küçük bir düzeydedir. (Ada, 1997).

Bir başka evsel atık, ısınma sistemi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Isınma sonucunda oluşan gazlar, kirlenmeye neden olur. "Bugün en yaygın ısıtma kaynağı olarak kullanılan linyit (yüksek kükürlü bir kömür) yandığında atmosferde kükürt dioksit (SO₂) açığa çıkar. Bu da asit yağmuru na yol açan en önemli etkenlerdir ve solunduğunda akciğerlerde yıpranmaya neden olan bir hava kirliliğidir. (Gezegenimizin Dostları, 1994)

Isınmada kullanılan maddelerin seçimi, genellikle ekonomik durumla ilintilidir. Özellikle gelir düzeyleri düşük olan aileler en ucuzunu tercih etmektedirler.

Deneklerin ne ile ısındıkları sorulduğunda %52.8 gibi büyük bir çoğunluğu soba ile, %39.6 gibi bir oranı ise kalorifer ile ifade etmektedir. Elektrik ocağı ya da katalitik ısıtıcıların oranı ise yaklaşık %7 gibi bir azınlığı oluşturmaktadır. Sobada ya da kaloriferde yakıt olarak genellikle kömür kullanılmaktadır.

Ayrıca soba ya da kaloriferleri yakma şeklinde hava kirlenmesi üzerinde etkili olmaktadır. Ev hanımları gelenek-

"a- Bit: Epidemik tifüs

b- Pire: veba, endemik tifüs

c- Kene Kene felci, Lyme hastalığı

d- Tahtakurusu: chagas hastalığı" (Güler, 1999)

Tüm bu vektörlerden olumsuz evsel çevre koşullarında daha fazla üreme imkânı bulmaktadır. "Ne yazık ki, insanlar her zaman dikkatli değildirler." (Fiske, 1984) Temizlik evsel dikkati gerektirmektedir. Bu da konudaki eğitim anlayışına ve duyarlılık derecesine bağlıdır. Yapılan araştırmalara göre bu da yerleşim yeri ve konut tipine göre değişmektedir. "Apartman dairelerinde yaşamakta olanların çevre sorunlarına karşı %2'sinin çok duyarlı olduğu gecekondularda %7 olduğu görülmektedir." (Özdemir, 1988).

Haşarelere karşı hangi önlemleri alırsınız diye sorulduğunda: Bunların %41 gibi büyük bir çoğunluğu haşareler ortaya çıktıktan sonra ilaçlama yapılmaktadır. Sık sık ilaçlarım diyenlerin oranı yalnızca %16 gibi bir düzeydedir. (Ada, 1997)

En yakın çevre olan ev, hem insanı sağlıksız çevresel etkenlerden korur, hem de çevresel kirlenmeye neden olan faktörleri bünyesinde barındırır.

Ev güvenirliliği ve kazalar:

İstenmedik bir şekilde beklenmedik bir zamanda ortaya çıkarak, maddi zarar, yaralanma ya da ölümle sonuçlanan olaylara kaza denir. "Ev kazaları elektrik, ateş, sıcak su,

Ne zaman ilaçlıyorsunuz?	N	%	Toplam %
Sık sık ilaçlarım	69	16.0	16.0
Böcek ve örümcek gördükçe ilaçlarım	64	14.8	30.8
Böcek tabletleri kullanırım	122	28.2	59.0
Haşere gördükçe teknik bilgi alarak ilaçlarım	177	41.0	100.0
Total	432	100.0	

sel olarak anne ve babalarından gördükleri gibi yakarlar. Gelişigüzel yakmada çevresel kirlenmeye neden olur. Doğalgazın yaygın olarak kullanıldığı yerlerde hava kirliliği nisbeten azalmaktadır.

Konutlarda, çevre sağlığını tehdit eden bir başka faktör vektörlerdir. Gelişen bilim ve teknolojiye rağmen vektörler insan yaşamını tehdit etmeye devam etmektedirler. Örneğin, ABD gibi gelişmiş bir ülke bile, iki kişiye bir fare düşmektedir. Bazı vektörler ve bunların yaydığı hastalıklar.

kaygan zemin ve zehirli gazlardan kaynaklanmaktadır." (Doğan ve Korkmaz, 1994)

Ev, insanın içinde yaşadığı güvenli bir mekândır. Bununla birlikte, sağlık için birçok riskleri de içermektedir. Sivri uçlu malzemelerden, yanan sobaya ve sentetik maddelerden yapılan araç ve gereçlere kadar herşey potansiyel olarak tehlike riski taşımaktadır.

1995 yılı yangın istatistiklerine göre, İstanbul'daki durum şöyledir:

Yangın nedenleri	Sayı	%
Sigara ve kibrit	3634	38.7
Baca	2016	22.4
Likit Petrol	433	4.6
Kıvılcım	440	4.7
Gaz sobaları	150	1.6
Benzin parlaması	206	2.1
Elektrik	1567	10.6
Çocuk	228	2.5
Elektrikli ev aletleri	120	1.1
Kömür sobası	53	0.6
Sebebi bilinmeyen	410	4.4
Diğer	61	0.7
Toplam	9318	100.0

İstatistiklere göre, 1995 yılında İstanbul'da yangın nedeniyle ölenlerin sayısı 57, yaralananların sayısı ise 212 dir. 9390 alanda meydana gelen yangının 4178'si meskenlerde olmuştur.

Kazaların nedenler, tüpgaz, düdüklü tencere gibi basınçlı aletlerin yanında, kullandıktan sonra prizden çekilmeyen ya da ayarı bozulan ütüler, fırın, ocak gibi ısınarak iş gören elektrikli ev aletlerini saymak mümkündür. (Sabah Gazetesi, 24.2.1997)

Evsel kazalara meydan vermemek için; TSE markası olan aletleri almak, kullanma klavuzunu okumak, yangın söndürme cihazı bulundurmak, okullarda, T.V.'de itfaiye ortaklaşa olarak eğitim programları düzenlemek vb. gibi önlemleri almak gerekir.

Konutlar, yaşamı kolaylaştıran araç-gereçlerle donatılmışlardır. Bunların sağladığı rahatlığa karşı kullarımdaki bilgisizlik çeşitli tehlikelere davetiye çıkarır. Bunun için

ailede yapılan eğitim çevre güvenliğinin sağlanmasına neden olur.

Sonuç olarak, konut güvenliği, genel mekansal güvenliği en somut ve en önemli bir bölümü oluşturur.

KAYNAKLAR

Ada, Sefer, "Halk Eğitim Merkezlerindeki Kurslara Katılanların Çevre ve İnsan Sağlığı ile İlgili Bilgi Düzeylerinin Saptanması" 1997 (Yayınlanmamış Araştırma)

Cansever, Turgut, *Habitat II Konferansı İçin Şehir ve Konut Üzerine Düşünceler*, Ankara, Hak-İş Yayını, 1995

Doğan, Musa ve Korkmaz, Nur, *Çevre ve İnsan*, Ankara, Secam Yayıncılık, 1993

Evinizde Güvende misiniz? Sabah Gazetesi, 24.2.1997

Fiske, Susan, Taylor-Shelly E. *Social Cognition*, New-york, Raudom Housse, 1984.

Gezegenimizin Dostları. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu'nun 1994 tarih ve 660 sayılı yazısı ile hizmete sunulan yayın.

Hesapçıoğlu, Muhsin ve Merçi, Beyhan. "Okul binalarının Tasarımı, Türkiye ve İstanbul İlinde Eğitim Tesisleri Nüfus İlişkisi-Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Açısından Bir Ön Çözümleme" M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl 1994, Sayı: 6 İlköğretimde Çevre Eğitimi (Komisyon) M.E.B., 1992.

Kor, Nevzat ve Diğerleri, "Çevre Kirlenmesinin Tarihi Gelişimi" İnsan ve Çevre İstanbul, İnsanlığa Hizmet Vakfı Yayını, 1992.

Ortak Geleceğimiz yazar? Dünyada Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Çev: **Belkıs Çorakçı**) Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1991.

Özdemir, Şevket *Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Çevre Sorunlarına Duyarlılık*, Ankara, Palme Yayını, 1988.

SELİM SIRRI TARCAN'I ANIYORUZ

Mesleğimizin temel taşı, Türkiye Milli Olimpiyat Komitemizin kurucusu ve ilk başkan olan öğretmenimiz doğum ve ölüm yıldönümüne rastlayan Mart ayı içinde Selim Sırrı Tarcan'ı anıyoruz.

25 Mart 1998 doğum yıldönümünde yetiştirdiği ve Beden Eğitimi öğretmeni olarak çalıştığı Galatasaray Lisesi Konferans Salonunda onu bir kere daha anıyoruz.

Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Spor Klübü dergimizin organizasyonu, Türkiye Milli Olimpiyat Komitemiz, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor yüksekokulu ile Galatasaray Üniversitesinin katkılarıyla yapılacaktır.